

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so poštnine proste. Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

Dr. Josip Holmjec.

Pismo iz orient.

Jeruzalem, 19. majnika.

»Ako tebe pozabim, Jeruzalem, naj se pozabi moja desnica, jezik naj mi obtiči na nebu, ako se ne bom spominjal tebe, ako ne bom stavil Jeruzalema za največje veselje svoje: tako so zasluženi Izraelci žalovali in hrepenehi ob rekah babilonskih. Svojemu žalovanju in hrepenehi so dali pesniški izraz v slovečem 136. psalmu, iz kojega so vzete uvodoma navedene besede.

Jeruzalem je v resnici bil največje veselje vsega izraelskega ljudstva. Bil je največje in najlepše mesto, ki si ga je postavil ta narod in ki ga je okrasil z najlepšim in najdragocenejšim, kar je zmogel. Bil je njegovo duhovno in politično središče.

Tudi za kristjana je Jeruzalem predmet največjega veselja. V tem mestu je Zveličar tolikokrat bival. Za to mesto se je največ trudil. Nad njim je bridko plakal. Skozi njegove ulice je nesel križ, na katerem je pretrpel največje muke za grehe vsega človeštva. To mesto je bilo kraj ter hkrati priča njegovega zmagovalnega vstajenja in vnebohoda. To mesto je bilo izhodišče krščanstva, ki so ga apostoli vsled Gospodovega naročila iz tega mesta poneli na vse strani tedaj znanega sveta. Kako bi torej to mesto ne bilo predmet duhovnega veselja in cilj vročega hrepeneja za kristjana!

To je bil glavni nagib nam štirinajsterim (11 Slovincem in 3 Hrvatom), ki smo koncem aprila odpotovali v orient (v iztočne kraje).

I.

Na potu v Palestino smo se oglasili v zemlji, v kateri je Bog izvoljeno ljudstvo stare zaveze cela stoletja pripravljala na njegov poklic in katero je s svojo prisotnostjo osrečila in blagoslovila tudi sv. Družina. To je Egipt. Čudovita dežela. Ne sedanjih Egipt, marveč Egipt starega egiptskega ljudstva, njegovih prosvetljenih duhovnikov in njegovih mogočnih faraonov.

Kdor hoče spoznati Egipt in njegov pomen za kulturo, znanost in umetnost človeštva, ta ne sme hoditi po ulicah Kaire, modernega glavnega mesta, marveč mora iti k piramidam v puščavo v okolici Kairini. Ibi mora na razvaline Memfisa, prve prestolnice egiptskih faraonov (dve uri hoda južno od Kaire), peljati se mora v Gornji Egipt v starodavno mesto Tebe, ki je bilo naslednica Memfisa kot prestolnica faraonov. Ogromne razvaline templjev, orjaški kipi raznih egiptskih bogov in faraonov, globoko v skalo izse-

Januš Golec:

Maščevanje rakarja.

Preko jezov na Sotli so metali mlinarji z lopatami poginule rake. Lovci na rake — takozvani rakarji — so vili roke v obupu pri pogledu na žrtve kuge, ki je uničila kar preko noči na milijarde rakov. Obsotelski posestniki in gospodarji so bili resnega mnjenja: »Bog že ve, kaj stori in prav je tako. Saj že leta nisi mogel dobiti kosca ali mlatiča, ker je stikalo vse za raki ob Sotli in njenih pritokih.«

Ravno Sotla in vsi potoki, ki se iztekajo v njo, so bili pred pojavom kuge izredno bogati na raki. Se ni bilo treba truditi nič kaj posebno, ker vsak še tako leni rakar je zaslužil na teden po 6 goldinarjev za nalovljen plen.

Lovili so rake po dnevu v majhne mrežice, katerim so rekali: ravšli. Nad mrežico je nataknil rakar na tanko šibo kos mrhovine ali žabo in čakal, kedaj se bodo spustili raki nad vabo. Eden je imel nastavljenih po 6—10 ravšljev, se zležaval v travi in hodil gledat, v katero mrežico se je že zmotil kak prav velik rak. V letih račjega izobilja ni bilo po celi Obsotelski dolini niti ene žabe. Ako je pa kvaknila katera, se je spustilo za njo po deset rakarjev.

Po dnevu so lovili rake v mrežice, v noči s pomočjo plamteče goreče slame, ker za raka ima luč posebno privlačnost in ga nekako omoti. Nalovljene rake so devali v posebne zaboje, v katerih so jih krmili s svežimi koprivami. Ti zaboji so bili pritrjeni za verige po tolmunih potokov in narejeni tako, da je tekla skozi voda. Vsak teden je obšel celo Obsotelsko dolino židovski prekupec, ki je kupoval rake in jih prodajal v mesta.

Posestniki travnikov so bili nepopisno nevoljni, ker so jim steptali rakarji seno in otavo in še kregati se ni smel, ker sicer bi bil izginil za vedno v kakem tolmunu s privezanim kamnom krog vratu. Med lovi na rake so bili sami krepki fantje ter možje in to Štajerci in Hrvati. Razsežnost lovišča so si razdelili po nekakem tihem sporazumu in največji ter najmočnejši je posedal najdaljši okoliš. Med rakarji je prišlo večkrat do krvavih medsebojnih obračunov in tako marsikateri je izginil, da ga ni videl nikdo več.

Ti lovi na rake bi bili lahko postali po letih bogati, a je bil vsak suh na žepu kot cerkvena miš na želodcu. Zaslutek je bil lahek, zaprava še lažja pri popivanju. Kakor tihotapstvo je gojil lov na rake delamrznost, lenuharjenje, postopaštvo, pljančevanje in nazadnje še uprav kajnovske zločine.

Edina dobra stran, katero bi bilo treba omeniti pri omenku račjega lova, je ta: Pri nočnem letanju za raki so se ustvarjale pravljice o povodnem možu ter deklicah, ki so na pol človek in na pol riba. Teh ljudskih pripovedk je še danes med narodom v Obsotelski dolini vse polno in so nekatere prav zanimive radi izvirnosti. Povdariti tudi treba, da je bilo med še tako orjaškimi rakarji razširjeno — babjeverje.

kani grobovi kraljev, ki predstavljajo pravcate podzemeljske palače mrtvih faraonov, opremljene s takimi umetninami in dragocenostmi, da se z njimi izdaleka ne morejo meriti grobnice vseh drugih kronanih glav na svetu, tudi najslavnejših in najmočnejših: vse to kaže ter spričuje, kaj je bil stari Egipt in kaj so bili stari Egipčani.

Bil je to narod, ki je bil globoko prešinjeno z idejo večnosti. Večnost je merilo, ki se ga je ta narod posluževal pri gradnji templjev in kraljevskih grobnic. Zato so vse te zgradbe tako orjaško velike. Cheopsova piramida v vasi Gize pri Kairi, ki je služila kot grob faraona Cheopsa, je najbolj masivna zgradba na svetu. Njena višina znaša 137 metrov (izpočetka 146 m), vsaka njenih štiri strani je dolga 227½ m (prej 233 m). Zidovi predstavljajo še sedaj 2.325.000 kubičnih metrov. Velikanska cerkev sv. Petra v Rimu bi v tej piramidi imela dovolj prostora. Ta veličastna zgradba se odlikuje ne samo po svoji orjaški velikosti, marveč tudi po svoji starosti. Ko je bil oče Abraham v Egiptu, je že stala. Sezidal jo je faraon Cheops okoli leta 2850 pred Kristusom. Kakor poroča grški zgodovinar Herodot, je to piramido delalo 100.000 ljudi 20 let. Razume se, da so ti ljudje delali ne celo leto, marveč samo za časa Nilove povodnji, ko je delo na polju počivalo. Še en primer za ogromnost dimenzij, ki so se jih posluževali stari Egipčani! Pred piramidami v Gize stoji sfinga: telo počivajočega leva s človeško (moško) glavo. Dolgost tega spomenika, ki je za faraone bil znamenje njihovega božanskega vladarskega poklica, znaša od krémplja do repa 50 m, višina 20 m; fino izdelan obraz je 4.18 m širok, uho meri 1.38 m, nos 1.70 m.

Kako je vse duševno življenje starega egiptovskega ljudstva obvladovalo ideja neumrlosti in večnega življenja, dokazujejo poleg orjaških zgradb in kipov tudi podobe, izklesane v zide ali naslikane na stene templjev in grobnic. V njih je predstavljeno vse to, kar je v zvezi z usodo in življenjem duše po smrti telesa: sodba pred bogom Ozirisom in njegovimi sodnijskimi prisodniki, vožnja duše v borbi solnčnega boga, vse priprave in vsa sredstva, da se more življenje tudi po smrti telesa ohraniti, nadaljevati, vzdrževati, čim največ oplešati in osrečiti. Že sam egiptski muzej v Kairi nudi opazovalcu nazorno sliko miselnosti starih Egipčanov. Bogata zbirka spomenikov, kipov, slik, podob, rakev za mumije, samih mumij in vseh predmetov, ki so bili najdeni po templjih in grobnicah, podučijo opazovalca bolj nego cela vrsta strokovnjaško pisanih knjig o misljenju in življenju velenadarjenega egiptovskega ljudstva.

Mimogrede bodi omenjeno, da so se obiskovalci muzeja iz Evrope najbolj zanimali za stvari, prinesene v mu-

zej iz Tutanchamonove grobnice v Tebah. Ta grob sta pred tremi leti med drugimi kraljevskimi grobovi v Tebah, in sicer tik ob sedanji cesti, ki vodi sredi med grobnicami, našla lord Carnavon in Howard Carter. Ko smo bili na tebanskem grobišču, smo našli vhod v grobnico zasut. V grobnici je še ostala mumija Tutanchamonova, ki je živel in vladal okoli leta 1360 pred Kristusom, stvari, ki so jih našli, pa so prenesli v muzej v Kairi. Kdor gleda te predmete, ki so bili najdeni v Tutanchamonovi grobnici in ki jih je toliko, da sta do zdaj z njimi napolnjeni dve veliki sobi, ta si more predstaviti, kakšne umetnine in zaklade, kakšne zanimivosti in dragocenosti so vsebovale grobnice egiptovskih faraonov.

Ne bom se spuščal v opisovanje podrobnosti, ker ni to namen kratkega pisma, ki ga pošiljam svojim ljubim slovenskim rojakom v domovino. Pripominjam še kot samoposebi umevno, da smo v Egiptu obiskovali kraje, ki ohranjajo spomine krščanske tradicije (starega krščanskega izročila) na sv. Družino in njeno bivanje v Egiptu. To sta pred vsem Marijino drevo na ozemlju nekdanjega slavnege mesta Heliopolis in sedanji siromasni vasi Matarije blizu Kaire — starodavno drevo, ki se je tekom stoletij iz korenin prenavljalo ter danes obstoji samo še iz dveh debel, pod kojim je po stari legendi Marija z Jezuškom počivala na begu v Egipt, in pa v stari Kairi pod Marijino cerkvijo Koptov (egiptovskih kristjanov) mala kapelica, v kateri je po stari legendi Sitte Mirjam (sv. Marija) z božjim Detetom dalje časa prebivala.

II.

Jeruzalem! Teško je opisati čustva, ki obvladajo človeka pri obisku jeruzalemskih svetišč. Pred našim duševnim očesom vstaja ljubezniva podoba božjega Zveličarja, ki v spremstvu apostolov in učencev hodi po ulicah Jeruzalema. Njegov ljubezniv pogled, njegova beseda, ki prihaja iz srca, vabi v veliko privlačno silo. Ljudstvo drvi za njim. Zlasti bolniki in siromaki mu sledijo. Grešniki gredo za njim. Veliki učenik zdravi duše in telesa. Njegova beseda uči, njegov pogled tolaži, njegova milost osrečuje. Množice se ga oklepajo v dnevno rastočem številu. Njegovi nasprotniki, farizeji in pismarji, kujejo črne naklepe, kako bi se ga iznebili. Resnice ne morejo prenesti, zato mora učitelj resnice umreti. Svojega srca nočejo očistiti grdobij in hudobij, zato hočejo odstraniti njega, kojega pogled sega do globočine njihovih z grehi in ostudnostim napolnjenih src.

Iz hiše njegovega Očeta, iz templja božjega, so napravili jame razbojnikov. Gospod hoče to hišo očistiti razboj-

Najgrše maščevanje nad tovarišem rakarjem je bilo to, ako je opravil kateri v oni zaboj z nalovljenimi raki malo potrebo. V tem slučaju so poginili vsi raki in izsleditev krvica se je poravnala po navadi s krvjo.

Danes je pozabilo na račje zaklade v Obsotelski dolini vse in pomnijo čase, ko je uničila rake kuga, le še bolj stari ljudje, ki trdijo tudi danes: Bogastvo Sotle in njenih pritokov na raki je rodilo mnogo več zla, nego je vrglo dobička.

Na ognjišču sem posedal po večerih v otroški dobi in poslušal povesti stare naše Roze, ki je kuhala večerjo, ko je luščila ostala družina v hiši fižol, koruzo, bučnice itd. Nekega zimskega večera sem bil ves zatopljen v že gotovo stokrat slišano pravljico o zlatem vozičku, ko je stopla v kuhinjo znana beračica, katero je poznalo vse pod imenom Šnofla. Ni govorila in odšla takoj po sprejemu še tako malenkostnega milodara? Zenska je bila visoke postave, suha kot fižolovka, a v mladosti gotovo lepega obraza.

S staro Rozo sta bili dobri znanici, sta si med seboj le samo kimali, ker Šnofla ni govorila.

Ze omenjenega večera jej je odrezala Roza debel kos kruha, jej dala prgišče moke in beračico je vzela noč. Ko so se zaprla za njo kuhinjska vrata, Roza ni nadaljevala povesti o zlatem vozičku, se zamislila in prekinila molk: »Ko bi Šnofla govorila, ta bi ti znala povedati mnogo več nego jaz.«

Vzbudila se mi je radovednost in silil sem v staro postunjo, naj mi pove kaj več o mutasti beračici, o kateri sem znal le to, da jej pravijo — Šnofla. Roza je dvomila, da bi jaz tedaj razumel Šnofline doživljaje, ker sem še le premlad, vendar je ustregla moji nestrpnosti in mi zapala to-le:

Šnofla je bila v mladosti lepo in od moškega oka iskano dekle. Živela je v čisto lični koči s svojo materjo tamkaj za hrastovim gajem ob Sotli. Ni se mučila s delom, ker je skrbela za njo mati in sploh so govorili, da živita ti dve ženski v izobilju po grofovsko, ker je pač hčerka lepota dobičkanosa. Za posest Šnoflinega srca sta se potegovala Hrvat Kovačevičev Ivica in štajerski potegon Kljukarjev Boštjan. Oba sta bila rakarja ter sta veliko zaslužila in vse je šlo za vzdrževanje obeh Šnofel. Mati in hči sta znali uravnati v ženski pretkanosti vse tako, da Zagorec in Štajerc nista znala, da sta tekmeča, ampak je bil vsak uverjen, da sedi sam v ljubezenskem sedlu. Ivica in Boštjan sta se med seboj poznala, ker sta si bila brata po poklicu, se tudi večkrat srečala ob Sotli, o kakem sovraštvo ali pohlepu po maščevanju dolgo časa ni bilo niti govora. To plavanje mlade Šnofle v dveh ljubezenskih vodah je trajalo precej dolgo, dokler ga niso za vedno onemogočili nevošljivi jeziki. Nekdo je pokazal Boštjanu še eno sled moških nog, ki je vodila izpred Šnoflinega okna. Mladi Kljukar se je čutil bolj poklicanega za zakonsko vez

s Šnoflo in to že radi tega, ker je bil po rodu Štajerc, — Hrvat si naj hladi srce krog zagorskih bajt.

V očiten boj se ni upal spustiti s Hrvatom, ker je bil ta močnejši, pač pa mu je uničeval rake v zabojih in spravljaj tekmeča ob tedenski izkupiček. Bil je uverjen, če bo voglaril Hrvat krog Šnofline kočice praznih rok, bo odnesel kmalu ne le korbico, ampak kar celi koš zavrnjene ljubezni preko Sotle.

S časom se je Ivici tudi zasvitelo, odkod in zakaj to maščevanje nad njegovimi raki. Že po naravi je bil veliko razburilivejši od Boštjana in sklenil s Štajercom obračun za vedno. Dolgo je sicer čakal, konečno mu je prinesel Kljukar v mlin. Srečala sta se v pozni nočni uri na zagorski strani pri Ivičinem zaboju. Padel je samo eden udarec, Boštjan se je zgrudil in ni vstal nikdar več.

Ivica je bil brez tekmeča in pohajal sam k Šnoflam, ki seve njega niso izpraševale, kod hodi Boštjan, ker ga ni na spregled že cele tedne. Zagorec je nosil materi in hčeri vsak drugi večer žive rake, ki so imeli škarje, kakor moška pest in so bili okusni še prav posebno. Kar cele mesece sta prejemale ženski poleg drugih slastne račje darove in se zibali v zavesti: Boštjan je sam opustil ljubimkanje, ker je gotovo zvedel, da ima Kovačevičev Ivica več upanja.

Hrvat je bil malodane vsakdanji gost pri Šnoflah. — Nekega večera je samo krepko potrkal na okno, kjer je spala hčerka in jej pošepnil, da se mu mudi nocoj, prinesel je pa njej lepo darilo, katerega bo zelo vesela. Ivica je vzela noč in radovedna Šnofla iz postelje, po košaro po — zagorsko darilo. Ko je dvignila canjo, je nekaj zašklepetalo po njej, urno z njo v sobo ter po mater in luč.

Pogled v košaro pri luči je onesvestil hčer, materi je padla leščerba iz rok ter se razbila in iz canje so vpile v noč — gole človeške kosti . . .

Nad groznim košenim darilom je bilo pismo in v njem beleženo črno na belem grozno — nečloveško maščevanje rakarja nad svojim tekmečem.

Ivica je pisal izvoljenki lastnoročno, kako je ubil z enim udarcem s cepičem Boštjana. Truplo je zavil v dolgo mrežo za ribji lov, jo obtežil s kamenjem in jo spustil na dno tolmuna. Ubili se je začel razkrajati pod vodo, lotili so se ga raki, se zaredili v drobovini in te sta jedli dnevno hči in mati, ker sta varali skozi leta Štajerca in Hrvata, po Boštjanovi smrti samo — Hrvata! Pustil je v mreži truplo, dokler ga niso obrali raki do belih kosti in te jej je prinesel v zadnje darilo!

Zavest, da sta jedli s slastjo rake, ki so se redili od človeškega mesa, je prerezala stari nit življenja, mlado zmedla na pameti in jej odvzela govor.

Zagorec Ivica ni videl od onega večera nikdo več. — Mlada Šnofla je sicer vstala z bolniške postelje, a ne več kot oboževana krasotica, ampak nečloveško za celo življenje kaznovana ter žigosana beračica!